

Sidosryhmätyöpajojen yhteenvedo

Suomen Afrikka-strategian valmistelu

23.11.2020

Yhteenvedon lähtökohdat

Tämä raportti on yhteenvedo Suomen Afrikka-strategian valmistelun aikana järjestettyjen sidosryhmätyöpajojen tuloksista. Yhteenvedossa on summattu työpajoihin osallistuneiden sidosryhmien näkemyksiä siitä, millaisin tavoittein ja toimenpitein Suomi voisi edistää poliittista ja taloudellista yhteistyötä Afrikan maiden kanssa.

Yhteenvedossa ei ole mukana kaikkia yksittäisiä työpajoissa esitettyjä näkemyksiä ja ideoita, vaan summaus yleisimmistä. Tämän raportin lisäksi jokaisesta työpajasta on tehty valmistelun tueksi yksityiskohtaisempi kooste, joka sisältää kaikkien työpajoissa työskennelleiden pienryhmien muistiinpanot.

Yhteenvedo on laadittu työpajojen fasilitoitujen pienryhmäkeskustelujen raporttien sekä työpajoissa käydyn chat-keskustelun pohjalta.

Sisältö

Työpajojen toteutus

Työpajojen päähuomiot

Yksittäisten työpajojen yhteenvedot

1. Nuorten työpaja
2. Ympäristö, ilmasto ja luonnonvarat
3. Rauha ja turvallisuus
4. Kauppa ja talous
5. Koulutus, tutkimus ja osaaminen

Työpajoissa tuotetut vaikuttavat ketjut

Johtopäätöksiä

Työpajojen toteutus

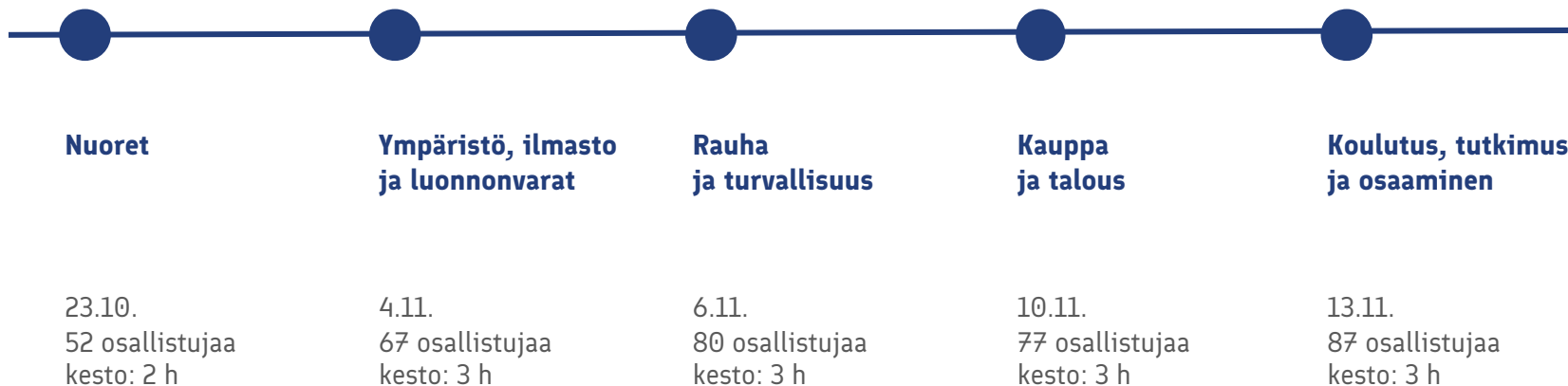
Työpajojen tavoite ja työskentelytapa

Afrikka-strategian valmistelun aikana järjestettiin yhteensä neljä työpajaa eri teemoista: ympäristö, ilmasto ja luonnonvarat; rauha ja turvallisuus; kauppa ja talous sekä koulutus, tutkimus ja osaaminen. Lisäksi nuorison edustajille oli työpaja, jossa keskusteltiin samoista teemoista kuin yksittäisissä teematyöpajoissa.

Työpajojen tavoitteena oli työstää Afrikka-strategialle eri teemoja koskevia tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka edistävät Suomen ja Afrikan maiden poliittista ja taloudellista yhteistyötä.

Työpajoja varten osallistujille (nuorisotyöpajaa lukuunottamatta) jaettiin taustapaperi, joka sisälsi hallinnon edustajien valmistelemia tavoitteita ja toimenpiteitä eri teemoista. Taustapaperi toimi keskustelujen herättäjänä. Jokaisen työpajan avasi valtiosihteeri Johanna Sumuvuori. Hänen jälkeensä oli kaksi alustuspuheenvuoroa sekä hallinnon taustapaperin valmistelua kussakin teemassa vetäneen virkakunnan edustajan puheenvuoro. Tavoitteita ja toimenpiteitä työstettiin pienryhmissä fasilitoidusti. Ryhmien näkemykset summattiin työpajan lopussa yhteisesti. Keskusteluja täydennettiin chatissä läpi tilaisuuden.

Järjestetyt sidosryhmätyöpajat

Työpajojen päähuomiot

Kappaleeseen on koottu näkemykset, jotka nousivat esille kaikissa työpajoissa, teemasta riippumatta.

Ensin listataan työpajojen tavoitteen mukaisesti poliittisen ja taloudellisen yhteistyön vahvistamista edistävät päähuomiot.

Niitä täydennetään työpajakohtaisissa yhteenvedoissa. Sen jälkeen tarkastellaan yleisemmin Suomen ja Afrikan maiden yhteistyötä koskevia näkemyksiä, jotka myös herättivät keskustelua sidosryhmien keskuudessa.

Sidosryhmien keskeiset huomiot poliittisen ja taloudellisen yhteistyön edistämiseksi 1/2

- Afrikka-strategian tehtävä on lisätä suomalaisten toimijoiden kiinnostusta Afrikkaa kohtaan sekä tietämystä ja kontakteja liiketaloudellisesti kannattavien toimintamallien löytämiseksi. Ilman näitä kaupallisen yhteistyön lisääminen ei ole mahdollista. Tällä hetkellä suomalaisten yritysten kiinnostus Afrikan markkinoita kohtaan ei ole riittävä taloudellisten suhteiden tiivistämiseksi.
- Suomen on tarkennettava kansallisen strategiansa suhde EU-politiikkaan ja tunnistaa, mitä asioita kannattaa edistää EU:ssa ja mitä kansallisesti. Tämä edellyttää Suomen vahvuuksien kirjaamista selkeästi strategiaan.
- Afrikka on nuorten maanosa. Suomen on vahvistettava nuorten osallisuutta konkreettisin keinoin sekä poliittisessa että taloudellisessa yhteistyössä. Pelkät periaatteet eivät yksinomaan riitä.
- Yhteistyön lähtökohtana on oltava ns. monitoimijamalli, jossa eri toimijat yrityksistä hallintoon, kansalaisjärjestöistä tutkijoihin työskentelevät yhdessä strategiaan kirjattujen tavoitteiden edistämiseksi.

Sidosryhmien keskeiset huomiot poliittisen ja taloudellisen yhteistyön edistämiseksi 2/2

- Aitoja kohtaamisia Afrikan maiden ja niiden eri toimijoiden kanssa on lisättävä. Näin syntyy yhteistä ymmärrystä, rikotaan vallitsevia stereotypioita ja luodaan pitkäaikaisia verkostoja. Kontaktit ovat sekä poliittisen että taloudellisen pitkäjänteisen yhteistyön elinehto.
- Tiedeyhteistyötä Suomen ja Afrikan välillä on vahvistettava kaikissa strategian teemoissa. Nykyiset kansalliset rahoitusinstrumentit ja verkostot eivät riitä kansainvälisissä tiederahoituskilpailuissa pärjäämiseen.
- Yhteistyötä edistävää rahoitusta on selkeytettävä, lisättävä ja kohdistettava. Eri rahoitusvaihtoehdoista on myös tiedotettava paremmin ja autettava suomalaisia menestymään kansainvälisissä ja EU-tason rahoituskilpailuissa. Projektikehitysrahoitus sekä venture capital -rahoitus puuttuvat rahoitusvaihtoehdoista tällä hetkellä lähes kokonaan. Lisäksi yksityisen sektorin rahavirtoja on pystyttävä ohjaamaan nykyistä paremmin Afrikkaan epäsymmetrisellä voitonjaon riskien jakamisella. Rahoituksen rakentamisessa on tarkasteltava strategiaa laadittaessa muiden Euroopan maiden käytäntöjä.
- Diasporaa on hyödynnettävä strategiaan kirjattujen tavoitteiden toteuttamisessa aktiivisesti.

Potentiaalisimmat kärjet poliittisen ja taloudellisen yhteistyön edistämiseksi

Suomella on osaamista monissa asioissa, joissa Afrikan mantereella on kysyntää. Sidosryhmät toivat esille lukuisia eri teemoja ja painopisteitä. Seuraavat teemat toistuivat kaikissa sidosryhmille järjestetyissä työpajoissa:

- Opettajankoulutus (erityisesti ammatillinen opettajankoulutus mm. logistiikan, uusiutuvan energian, kestävän metsätalouden ja digitalisaation saralla)
- Digitaaliset ratkaisut kuten terveysdigi, kiertotalouden alustat ja älykkäät sähköratkaisut
- Kiertotalous
- Seksuaaliterveys ja tasa-arvo (mukaan lukien seksuaalikasvatus)

Muut huomiot Afrikan maiden ja Suomen yhteistyölle

Työpajojen tavoite oli keskittyä nimenomaan poliittiseen ja taloudelliseen yhteistyöhön. Sidosryhmät nostivat keskusteluissa kuitenkin esille myös kehityspolitiikan tavoitteita ja toimenpiteitä. Monen mielestä niitä oli vaikea erottaa taloudellisesta ja poliittisesta yhteistyöstä. Osa oli jopa sitä mieltä, että tavoitteiden erottaminen strategiassa on keinotekoista, sillä toimintaympäristö on joka tapauksessa sama. Sidosryhmät nostivat työpajoissa esille mm. seuraavat asiat:

- Poliittisen ja taloudellisen yhteistyön on perustuttava Suomen kehityspolitiikan painopisteille sekä läpileikkaaville teemoille, tavoitteille ja periaatteille. Työpajoissa korostettiin erityisesti tasa-arvoa, ihmisoikeuksia, kestäväää kehitystä, ilmastokestävyyttä sekä “leave no-one behind” -periaatetta.
- Strategian pitää perustua SDG-tavoitteille sekä Afrikan unionin 2063-julistukselle.
- Taloudellisia ja poliittisia tavoitteita voidaan edistää myös kehitysyhteistyön instrumentteja hyödyntämällä ja eri tavoitteiden välisiä synergioita lisäämällä: esimerkiksi Tanska tarjoaa lahjamuotoista teknistä apua aloilla, joissa sillä on myös kaupallista osaamista ja luo näin omille yrityksilleen mahdollisuuksia menestyä tarjouskilpailuissa.

Yksittäisten työpajojen yhteenvedot

1. Nuorten työpaja

Nuorille suunnatussa työpajassa keskusteltiin strategian eri teemoista neljässä pienryhmässä: ilmasto ja ympäristö, koulutus, rauha ja turvallisuus sekä kaupallinen yhteistyö ja yrittäjäyys.

Työpaja järjestettiin yhdessä Allianssin, Ambitious Africa -verkoston, WWF:n sekä OKM:n kanssa. Organisaatioiden edustajat fasilitoivat keskustelua. Työpajan näkemykset koostettiin Allianssin laatimaan kannanottoon, joka on julkaistu UM:n verkkosivuilla.

Työpajan tärkeimmät nostot

Nuoret mukaan päätöksentekoon

Nuorten ääni on saatava paremmin kuuluville päätöksenteossa. Tämä tapahtuu mm. tukemalla nuorisjärjestöjen työtä afrikkalaisten kumppaneidensa kanssa, nimeämällä eri prosesseihin ja teemoihin nuorisodelegaatteja sekä edistämällä päätöksentekoa, johon nuoret pääsevät osallistumaan. Käytännön toimilla on oltava riittävä rahoitus ja niistä pitää tiedottaa nuorille heidän omissa kanavissaan.

Lisää aitoja kohtaamisia ja ymmärrystä suomalaisten ja afrikkalaisten nuorten välille

Tasavertaista yhteistyötä erilaisista taustoista tulevien suomalaisten ja afrikkalaisten nuorten välillä on vahvistettava. Tämä tapahtuu mm. lisäämällä opiskelijavaihtoa, alumnitoimintaa ja yhteistyöprojekteja Suomen ja Afrikan maiden välillä. Erilaisista yhteistyön mahdollisuuksista pitää tiedottaa nykyistä paremmin.

Rauhaa ja turvallisuutta koskevat tavoitteet ja toimenpiteet

1. Luodaan uusia vaikuttamisen ja osallistumisen paikkoja nuorille ja vahvistetaan olemassa olevia rakenteita, tiedotetaan vaikuttamisen mahdollisuuksista ja turvataan toiminnan rahoitus.
2. Edistetään kumppanuutta nuorisjärjestöjen kesken ja hyvien käytäntöjen jakamista.
3. Huomioidaan, että nuoret ovat moninainen ryhmä. Intersektionaalisuus on nostettava strategian läpileikkaavaksi näkökulmaksi.
4. Edistetään Afrikan sisäisen pakolaisuuden sääntöjä niin, että kotimaahan on helpompi palata. Kuunnellaan diasporassa elävien nuorten kokemusasiantuntijuutta.
5. Edistetään 2250-päätöslauselman toimeenpanoa Afrikassa ja kannustetaan siihen, että kansalliset toimintaohjelmat laaditaan mahdollisimman nuorisovetoisesti.

Ympäristöä ja ilmasto- koskevat tavoitteet ja toimenpiteet

1. Otetaan ilmasto- ja ympäristökysymyksissä käyttöön olemassa olevia ratkaisuja realistisella otteella. Aloitetaan siitä, mitä voi tehdä heti ja osoitetaan, että ympäristöystävällisyys voi olla kannattavaa myös taloudellisesti.
2. Halun toimia pitää syntyä toisistaan erilaisten paikallisten yhteisöjen sisällä. Yhteisöt tuntevat itse haasteensa parhaiten.
3. Uusiutuva energia, jätehuolto, maankäytön suunnittelu ja liikenteen järjestäminen ovat tärkeitä sektoreita, sillä ne ovat yhteydessä maanosan kehitykseen ja sen kaupungistumiseen. Etenkin aurinkoenergiassa on paljon mahdollisuuksia.
4. Suomen vaikutus Afrikkaan ja sen luonnonvaroihin pitää tunnustaa. Voisiko Suomi tukea esim. sitä, että suurempi osa arvoketjusta toteutuisi paikallisesti?
5. Koulutuksella autetaan nuoria näkemään yrittäjyyden mahdollisuudet ilmasto- ja ympäristökysymyksissä. Siksi kannattaa panostaa yhteistyöhön ja koulutukseen.

Koulutusta koskevat tavoitteet ja toimenpiteet

1. Edistetään vastavuoroisia liikkuvuuden väyliä

Vahvistetaan Erasmus+-ohjelmaa ja alumnitoimintaa. Korkeakouluja kannustetaan solmimaan enemmän vaihto-ohjelmia afrikkalaisten korkeakoulujen kanssa. Tarjontaa ja tiedotusta liikkuvuuden väylistä lisätään. Tukea afrikkalaisten nuorten opiskeluun pääsulle Suomessa lisätään.

2. Kulttuurienvälinen ymmärrys kaikkeen yhteistyöhön

Kulttuurivaihdolle tarvitaan lisää matalan kynnyksen kohtaamisen areenoita ja yhteistyöprojekteja. Diasporaa on osallistettava paremmin. Kaikilla toimijoilla on oltava ymmärrystä Afrikan kulttuurisesta moninaisuudesta. Työssä on otettava digitaalisten kokeilujen avulla käyttöön alustoja kommunikaation ja verkostoitumisen tueksi.

3. Vahvistetaan ammatillista koulutusta Suomen hyvien käytäntöjen pohjalta

Ammatillista osaamista tarvitaan Afrikassa sektorista riippumatta. Vahvistetaan yhteistyötä yritysten kanssa työvoiman tarpeiden selvittämiseksi ja niiden mukaisen koulutuksen tarjoamiseksi.

Taloudellista yhteistyötä ja yrittäjyyttä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet

1. Lisää molemminpuolista luottamusta ja aitoja kohtaamisia

Muodolliset verkostot eivät riitä, vaan tarvitaan nuorten aitoa kohtaamista ja yhteistyötä. Paikallisia kumppaneita tarvitaan, kun lähdetään tekemään Afrikassa bisnestä. Verkostoja pitää luoda myös afrikkalaisille yrittäjille (mentorointi, rahoitus jne.).

2. Tuetaan koulutuksella menestyksekkään yritystoiminnan edellytyksiä

Mikroyrityksiä on paljon, mutta niiden kyvykkyudet eivät riitä rahoituksen saamiseen. Nuoret yrittäjät tarvitsevat myös helpon alustan yritystoiminnan perustamiselle ja ylläpitämiselle.

3. Tarjotaan nuorille esikuvia ja edistetään tasa-arvoa

Nuorille pitää antaa vastuuta ja mahdollisuuksia yrityksissä. Lisäksi pitää vahvistaa yrittäjyyden vaatimaa "can do" -asennetta sopivien esikuvien avulla.

2. Ympäristö, ilmasto ja luonnonvarat -työpaja

Työpajan tärkeimmät nostot

Hyvä ympäristöhallinto

Ympäristöön, ilmastoon ja luonnonvaroihin liittyvät päätökset tarvitsevat tuekseen hyvän hallinnon. Suomi voi auttaa sekä kahdenvälisesti että EU:ssa ja YK:ssa Afrikan maita luomaan osallisuutta edistävää ympäristöhallintoa, joka hyödyntää tietoa päätöksenteossa ja suunnittelussa.

Yritysrahoituksen varmistaminen ja kumppaniverkostojen luominen

Suomalaisten yritysten tietoisuutta ja osaamista kansainvälisistä rahoitusmahdollisuuksista on lisättävä. Kansallisesti rahoitus on varmistettava kaikenkokoisille yrityksille. Yritysten, järjestöjen ja hallinnon kuten kuntien ja kaupunkien yhteistyötä on lisättävä ja poistettava nykyisiä siloja.

Kiertotalous ja vedet osaamisen kärkiteemoja

Suomella on taloudellisen ja poliittisen yhteistyön vahvistamisen kannalta hyödyllistä osaamista erityisesti kiertotaloudessa sekä vesivarojen hallinnassa ja vesidiplomatiassa. Suomella voisi olla tarjottavaa myös kestäväen kaivostoiminnan kehittämisessä sekä metsäkysymyksissä.

Teemaan liittyvistä tavoitteista

Strategian on pystyttävä rikkomaan eri sektoreiden välisiä siiloja ja integroimaan Suomen ponnistuksia. Ympäristöä, ilmastoa ja luonnonvaroja koskevassa poliittisessa ja taloudellisessa yhteistyössä on aika siirtää ympäristöongelmien tunnistamisesta niiden ratkaisemiseen.

Afrikan maat tarvitsevat systeemistä muutosta ympäristöä, ilmastoa ja luonnonvaroja koskevien haasteiden ratkaisemiseksi. Suomi voisi nostaa strategiansa poliittisen yhteistyön tavoitteeksi Afrikan maiden tukemisen hyvän ympäristöhallinnon rakentamiseksi. Hyvä hallinto perustuu mm. tiedon suunnitelmalliseen tuottamiseen ja hyödyntämiseen sekä yhteiskunnan eri toimijoiden osallisuuden vahvistamiseen. Kummassakin Suomella on hyvä maine. Lisäksi Suomi voisi ottaa neutraalin roolin poliittisesti kuumassa kysymyksessä luonnonvarojen hallinnasta.

Sekä kaupallisessa ja poliittisessa yhteistyössä kannattaa suunnata katse kansalaisyhteiskuntaan. Suomalaiset yritykset tarvitsevat Afrikan markkinoilla menestyäkseen paikallista osaamista, jota järjestöillä on.

Kansalaisyhteiskunnan roolia on vahvistettava kaikilla päätöksenteon areenoilla.

Kaupallisen yhteistyön esteenä ovat tällä hetkellä rahoitusinstrumentit, joista suomalaiset yritykset eivät joko tiedä tai joita ne eivät osaa hyödyntää. Rahoitusmuotoja ei ole myöskään tasapuolisesti kaikenkokoisille yrityksille. Strategian yksi tavoite voisi olla parantaa yritysten rahoitusmahdollisuuksia.

Ilmastonmuutoksen on oltava lähtökohta kaikille tavoitteille. Myös väestönkasvu ja ruokaturva on otettava tavoitteiden muotoilussa huomioon. Ympäristökysymykset ovat nyt ja yhä vahvemmin tulevaisuudessa turvallisuuskysymys. Suomen kannattaa tarjota osaamistaan kriisien ennaltaehkäisyssä ja ratkaisemisessa.

Ehdotuksia tavoitteiksi:

- Toimitaan integroidusti sekä ilmaston kannalta kestävästi ja oikeudenmukaisesti ruokaan, metsiin ja veteen keskittyen.
- Ennaltaehkäistään ja sovitellaan ympäristökonflikteja.

Teemaan liittyvistä toimenpiteistä

Ympäristöä, ilmastoa ja luonnonvaroja käsittelevät toimenpiteet ovat usein läpileikkaavia erityisesti koulutuksen sekä rauhan ja turvallisuuden toimenpiteiden kanssa. Myös kauppa ja talous linkittyvät vahvasti toimenpiteisiin, sillä kaupalliset ja tekniset ratkaisut voivat käynnistää isoja muutoksia paikallisella tasolla.

Teemaa koskevat toimenpiteet vaativat eri toimijoiden yhteistyötä: yrityksiä, hallinnon edustajia sekä kansalaisyhteiskuntaa. Esimerkiksi kiertotaloudessa on järkevää yhdistää kunnallisia ja alueellisia oppeja esimerkiksi yritysten kehittämisiin digitaalisiin palveluihin. Kaupunkien ja kuntien välistä yhteistyötä kannattaa edistää EU:n ja monenvälisen yhteistyön avulla.

Toimenpiteet on syytä keskittää alueille, joissa toimijoilla on vahvat, olemassa olevat referenssit ja tuotteet ja palvelut ovat mahdollisimman nopeasti kaupallistettavissa. Yhteistyötä on hyvä lähteä kehittämään olemassa olevien kumppanien kanssa ja tähdättävä pitkäkestoiseen kumppanuuteen.

Ehdotuksia taloudellisen ja poliittisen yhteistyön toimenpiteiksi:

- Rakennetaan eri toimijoiden välistä yhteistyötä säähavaintopalveluiden vahvistamiseksi.
- Lisätään yhteistyötä ympäristösopimusten osaamisen ja neuvottelutaitojen vahvistamiseksi (esim. Joensuun yliopiston ja UNEP:in yhteistyö).
- Tiivistetään Suomen yhteistyötä UNEP:in ja UN-Habitatin kanssa.
- Tuetaan kansalaisyhteiskunnan edustajien osallistumista YK:n ympäristöä ja ilmastoa koskeviin prosesseihin (esim. Women Delegates Fund).
- Tiedotetaan eri rahoitusvaihtoehdoista ja tuetaan yrityksiä rahoituksen hakemisessa. Varmistetaan rahoitus myös pk-yrityksille. Laajennetaan EEP koskemaan esim. kiertotaloutta.
- Tiivistetään tutkimusyhteistyötä mm. alueellisten luonnonvarojen käytön suunnittelussa sekä metsäkadon ehkäisyssä.
- Tuetaan afrikkalaisten tuotteiden ekosertifiointia.
- Ehkäistään salametsästystä ja laitonta puukauppaa verotuloihin ja konflikteihin linkittäen.

3. Rauha ja turvallisuus -työpaja

Työpajan tärkeimmät nostot

Kokonaisvaltainen lähestymistapa ja yhteiskuntarauha

Suomen lähestymistapana ei saa olla vain “turvallisuus”, vaan yhteiskuntarauhan edellytysten vahvistaminen ja kokonaisvaltainen lähestymistapa, johon luetaan mukaan esimerkiksi oikeusvaltiokehitys ja korruption vastustaminen.

Painopiste naisten ja nuorten osallisuuteen

Kyse ei ole vain YK:n turvaneuvoston päätöslauselmista 1325 ja 2250 ja niistä New Yorkissa käytävässä poliittisesta keskustelussa. Painopiste on sisällytettävä kaikkeen Suomen toimintaan esimerkiksi kahdenvälisessä poliittisessä yhteistyössä.

Osaamista maa- ja vesikysymyksissä

Suomella katsottiin olevan erityistä osaamista maa- ja vesidiplomatiakysymyksissä. Lisäksi myös vahvemalla tutkimusyhteistyöllä voitaisiin nostaa esiin konfliktien perussyitä kuten ilmastonmuutosta esimerkiksi Sahelin alueen kriiseissä.

Teemaan liittyvistä tavoitteista

Useat sidosryhmät toivoivat strategiaan ekplisiittistä viitausta tavoitetasolla *sustainable peace* -käsitteeseen. Vastaavasti kolmoisneksustoimintamalliin eli olemassa olevien keinojen (humanitaarinen apu, kehitysyhteistyö, kriisinhallinta ja poliittinen vaikuttaminen) johdonmukaisen käyttämisen edistämistä kansainvälisillä areenoilla pidettiin erittäin tärkeänä tavoitteena.

Aivan uudentyypistä poliittista yhteistyötä Afrikan valtioiden kanssa kansainvälisessä politiikassa voitaisiin tavoitella digitaalisten ihmisoikeuksien ja sosiaalisen media “aseellisen” käytön sääntelypyrkimyksissä.

Ehdotukset tavoitteiksi:

- Suomi kokonaisvaltaisena toimijana edistää rauhaa, vakautta ja demokratiaa yhdessä Afrikan unionin ja afrikkalaisten toimijoiden kanssa.
- Afrikan yhteiskuntien oma kapasiteetti ennaltaehkäistä, kestää ja ratkaista kriisejä vahvistuu sekä rakentaa kestävää rauhaa inklusiivisesti.
- Vesidiplomatian edistäminen (erityisesti rajavesikysymykset) ja maa- ja metsätalouden kehittäminen Suomesta keihäänkärjeksi.
- Suomen EU-vaikuttamisen tavoitteena on oltava kokonaisturvallisuuden ja kokonaisvaltaisen lähestymistavan ajaminen EU:n politiikkaan. Tätä työtä on tehtävä yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa.
- Kolmoisneksuksen johdonmukainen käyttö ja huomioiminen.

Teemaan liittyvistä toimenpiteistä

Sidosryhmien konkreettiset toimenpide-ehdotukset keskittyivät osallisuuden, erityisesti naisten ja nuorten, lisäämiseen. Kuten monessa muussakin temaattisessa keskustelussa, myös rauhan ja turvallisuuden teemassa toivottiin rahoitusmalleja monitoimijayhteistyölle sekä tutkimusyhteistyölle.

Ehdotuksia taloudellisen ja poliittisen yhteistyön toimenpiteiksi:

- Dialogisen osaamisen ja tasavertaisen yhteistyön vahvistaminen eri instituutioiden ja toimijoiden välillä.
- Rahoitus suomalaiseen monitoimijayhteistyöhön.
- Poliittisen yhteistyön sisällöksi päätöslauselma 1325 edistävien maiden määrän lisääminen.
- Koulutuksen ja erityisesti ammatillisen koulutuksen lisääminen keinona kestävän rauhan luomiseksi.
- Maputon protokollan/lisäpöytäkirjan edistäminen (AU:n oma oikeudellinen instrumentti naisten oikeuksien edistämiseksi).

- Tutkijoiden yhteistyön vahvistaminen Suomen ja Afrikan välillä sekä Afrikan sisäisesti, myös peruskoulutuksen tukeminen.
- Afrikkalaisen rauhanvälityksen vertaisoppimisen mahdollistaminen ja vahvistaminen esimerkiksi nuorten osallistamisesta.
- Rauhanprosessien inklusiivisuus ja konfliktisensitiivisyys: naisten ja nuorten osallistumisen tukeminen Suomen toimintamallin avulla (esimerkiksi nuorten naisten rooli).
- EU:n toimintaan vaikuttaminen yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa: vaaditaan, ettei esim. konsultoida vain tyypillisiä toimijoita, vaan laajasti kansalaisyhteiskuntaa.
- Sosiaalinen media aseena -ilmiötä on säädeltävä kansainvälisellä tasolla. Suomi ja Afrikan maat voivat tehdä asiassa poliittista yhteistyötä.
- Nostetaan tutkimukseen pohjautuen esiin konfliktien juurisyytä, esim. Sahelin alueen konfliktissa on kyse ilmastomuutoksesta, vaikka varsinkin mediassa konfliktit saavat uskonnollisen selityksen.
- Tietoturvyritykset mukaan taloudelliseen yhteistyöhön.

4. Kauppa ja talous -työpaja

Työpajan tärkeimmät nostot

Osaavien ihmisten määrän kasvattaminen kaupallisen yhteistyön lisäämiseksi

Osaavia ja molemminpuolista luottamusta nauttavia suomalaisia ja afrikkalaisia on saatava lisää: potentiaalın kasvattamiseen investoitava pitkäjänteisesti etenkin prioriteettisektoreilla ja -maissa.

Rauhoituksen aukot paikattava ja asetettava hinta järkevälle tasolle

Kehitysrahoitussinstrumentit on saatava yhtä toimiviksi kuin esimerkiksi Tanskalla ja Hollannilla ja vientirahoitus yhtä toimivaksi ja edulliseksi kuin Saksalla ja Ruotsilla. Lisäksi kehitys- ja vientirahoitus on nivottava selvästi paremmin yhteen aluksi pilottihankkeissa ja myöhemmin laajemmin.

Prioriteettisektorit ja -maat asetettava

Merkittävää liiketoimintapotentiaalia on mm. Keniassa, Nigeriassa, Etelä-Afrikassa, Egyptissä ja Marokossa. Mahdollisia muita maita ovat myös Etiopia, Ghana, Ruanda ja Algeria. Vihreän siirtymän ja digitalisaation ohella Suomella on mahdollisuuksia esimerkiksi logistiikassa, kaupungistumiseen ja keskiluokkaistumiseen läheisesti liittyvillä aloilla sekä agribusineksessä.

Teemaan liittyvistä tavoitteista

Hallinnon laatiman taustapaperin tavoitteet saivat sidosryhmiltä laajaa kannatusta. Tärkeä huomio on kuitenkin esimerkiksi se, että taloudellista kanssakäymistä voidaan edesauttaa myös poliittisella yhteistyöllä esimerkiksi vihreän siirtymän osalta rakentamalla kumppanuuksia niiden Afrikan maiden kanssa, jotka ovat selvästi valinneet uusiutuvan energian (esimerkiksi Kenia ja Marokko).

Ekosysteemimäinen ajattelu ja tutkimusyhteistyön vahvistaminen prioriteettisektoreilla nähtiin hyviksi keinoiksi lisätä osaamista ja kontakteja myös kaupallisille ja taloudellisille suhteille. Lisäksi EU-elvytystä varten luotavat konsortiot ja toimintatavat voivat muodostaa pohjan yritysten väliselle yhteistyölle myös Afrikassa.

Keskusteluissa ilmeni ristiriita suhteessa PK-yrityksiin: toisaalta toivottiin, että kehitetään yhdoin instrumentti niiden investointien rahoittamiseen. Toisaalta katsottiin, että Afrikalle on annettavaa lähinnä isoilla yrityksillä, innovatiivisilla kasvuyrityksillä ja yksilöillä, sillä PK-yrityksillä ei useinkaan ole kykyä hallita markkinahaasteita.

Ehdotukset tavoitteiksi:

- Rahoituspolun aukkojen täydentäminen: pulaa on etenkin VC- ja projektikehitysrahoituksesta.
- Tavarakaupan tuplaamistavoitteen lisäksi on lisättävä palveluiden kauppaa ja vahvistettava taloussuhteiden syvempää kumppanuutta.
- Siirretään kehitysrahoituksen painopiste selkeästi lahjavuudesta investointirahoitukseen.
- Tehdään näkyväksi myös taloussuhteet, jotka eivät näy vienti-tilastoista (esim. HDM:n vienti).
- Yksityisten sijoitusten esteiden poisto ja institutionaalisten sijoittajien pääomien ohjaaminen Afrikkaan SDG-tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Kansalaisjärjestöjen ja yritysten yhteistyön edellytysten kehittäminen.
- Muodostetaan klustereita kokonaiskonseptien viemiseksi: logistiikka, uusiutuva energia, kestävä metsätalous, merenkulku, kiertotalous, terveysteknologia, digitalisaatio ja agrisektori.
- Viestitään paremmin Afrikan mahdollisuuksista ja menestystarinoista suomalaisyrityksille.

Teemaan liittyvistä toimenpiteistä

Erittäin monet toimenpide-ehdotukset liittyivät rahoituksen kehittämiseen ja toisaalta osaajapotentiaalin vahvistamiseen.

Yritysten toimintaympäristön vahvistaminen todettiin tärkeäksi, mutta konkreettisia toimenpiteitä sen edistämiseen ei juurikaan esitetty, lukuunottamatta teknisen avun suuntaamista infrastruktuurin kehittämisen alueille, joissa Suomella on myös kaupallista osaamista. Toisaalta afrikkalaisen kasvuyrittäjyyden tukeminen parantaa myös toimintaympäristöä ja siinä voisi olla Suomen painopiste.

Ehdotuksia taloudellisen ja poliittisen yhteistyön toimenpiteiksi:

- Kopioidaan kehitysrahoituksen joustavat mallit Tanskasta ja Hollannista. Paikataan aukot nykyjärjestelmässä: esimerkiksi rahoitusta pilotointiin, muttei itse toimintaan.
- Vientirahoituksen saatavuus ja toimivuus samalle tasolle kuin Saksalla ja Ruotsilla.
- Yksityisen investointipääoman vivuttaminen etenkin prioriteettisektoreille julkista ja yksityistä pääomaa yhdistämällä.
- Tuodaan suomalaisia ja afrikkalaisia yrityksiä yhteen Slush Africa -tyylisissä tapahtumissa, innovaatiohubeissa ja incubator-toiminnassa.
- Koulutetaan afrikkalaisten osaajia Suomessa esimerkiksi stipendejä myöntämällä ja / tai maksullisiin opintoihin houkuttelemalla siten, että yritykset sitoutuvat järjestämään opiskelijoille harjoittelupaikan. Afrikkaan sovellettuna voitaisiin kokeilla myös 90 day Finn -tyylisiä kampanjoita.
- Hyödynnetään diasporaa paremmin esimerkiksi Business Finlandin Talent Explorer -rahoituksella.

- Tarjotaan suomalaisille yrityksille yritysvalmennusta Afrikan haasteista, vastuullisuuskeskymyksistä (mukaan lukien ihmisoikeusriskit) ja kulttuurisesta kohtaamisesta (ennakkoluuloista ylipääsemiseen ja tasavertaiseen kohtaamiseen).
- Tuetaan innovaatiokeskuksia ja tuodaan mukaan yhteistyöhön suomalaisia yrityksiä.
- Perustetaan uusyrityskeskuksia tuomalla yhteen erikokoisia suomalaisia ja paikallisia yrityksiä.
- Panostetaan ammatillisen koulutuksen vientiin ja digiratkaisuihin. Koulutusta on suunnattava erityisesti sektoreille, joilla Suomella on osaamista.
- Verkostoitumista on edistettävä myös paikallisten, kauppakamarien, Pohjoismaisten ja esimerkiksi Saksan AHK-verkoston kanssa.
- Laaditaan rautalankaohjeistus kehitysrahoituksen saamiseksi.
- Vahvistetaan linkejä tutkimuksesta yritys yhteistyöhön.

5. Koulutus, tutkimus ja osaaminen -työpaja

Työpajan tärkeimmät nostot

Tukena oppimisen kriisin ratkaisussa

Suomen sekä poliittisen että taloudellisen yhteistyön keskiössä pitäisi olla Afrikan maiden tukeminen oppimisen kriisin ratkaisemisessa kaikilla koulutusasteilla.

Monitoimijayhteistyö ja rahoitus

Kaupallisen yhteistyön lisääminen sekä tutkimusyhteistyön edistäminen vaatii rahoitusinstrumenttien kehittämistä. Eri toimijoiden välistä kumppanuutta on edistettävä ja joskus myös edellytettävä jo rahoitusvaiheessa.

Kärkiteemoina opettajankoulutus, terveysturvallisuus ja digitalisaatio

Suomella on koulutuksen saralla hyvä maine ja paljon osaamista. Suomen osaaminen ja Afrikan maiden kysyntä kohtaavat erityisesti opettajankoulutuksen, terveysturvallisuuden sekä digitaalisaation teemoissa.

Teemaan liittyvistä tavoitteista

Afrikan maiden suurin koulutukseen liittyvä haaste on oppimiskriisin ratkaiseminen. Sen edistämistä on tehtävä tiiviissä vastavuoroisessa yhteistyössä ja inklusiivisuus huomioiden.

Koulutukseen, tutkimukseen ja osaamiseen liittyvän yhteistyön pitää kaikissa tavoitteissa perustua monen toimijan yhteistyölle. Sekä taloudelliset ratkaisut että poliittinen yhteistyö vaatii eri toimijoiden mukaan ottamista sekä Suomessa että Afrikassa. Suomen on vahvistettava konkreettisia tapoja verkostojen luomiseksi ja pysyvien kumppanuuksien rakentamiseksi.

Suomen prioriteettialue voisi olla opettajankoulutus. Erityisesti ammatillisella opettajankoulutuksella on Afrikassa paljon kysyntää. Lisäksi taloudellista ja poliittista yhteistyötä voi rakentaa Suomen digitaalisen osaamisen pohjalle. Seksuaaliterveys ja siihen liittyvä koulutus on teema, joka voisi läpileikata koko Afrikka-strategian. Siinä Suomella on vahvaa osaamista, jolle on kysyntää Afrikan maissa.

Ehdotukset tavoitteiksi:

- Tuetaan Afrikan maita oppimisen kriisin ratkaisemisessa vastavuoroisen yhteistyön avulla Suomen vahvuuksiin kuten digiterveyteen sekä pedagogiikka- ja ilmasto- ja energiaosaamiseen nojaten.
- Tuetaan monitoimijayhteistyön malleja, jotka esimerkiksi edesauttavat tutkimukseen perustuvan kaupallisen ja innovaatiotoiminnan toteutumista Suomen prioriteettialueilla.
- Suomi vahvistaa jatkuvan oppimisen edellytyksiä ja siihen tähtäävien ekosysteemien syntymistä, jotta koulutus on inklusiivista ja laadukasta (mukaan lukien varhaiskasvatus).
- Kehitetään koulutusta ja oppimista niin, että se tukee yrittäjyyttä ja työpaikkojen luomista sekä kestävää kehitystä.
- Kehitetään erityisesti digitaalisia oppimismenetelmiä ja edistetään digitaalisen köyhyyden vähenemistä.
- Varmistetaan suomalaisten koulutusyritysten rahoitus.

Teemaan liittyvistä toimenpiteistä

Useat toimenpiteistä liittyvät monitoimijayhteistyön edistämiseen sekä rahoitusjärjestelmän kehittämiseen, jotta suomalaisella osaamisella olisi parhaat mahdolliset edellytykset menestyä Afrikan markkinoilla.

Oppimisen kriisin ratkaisemisen tukeminen edellyttää ratkaisuja kaikessa oppimisessa aina varhaiskasvatuksesta elinikäiseen oppimiseen. Suomen ja Afrikan maiden tutkimuksellisen yhteistyön suurin este liittyy rahoitukseen.

Ehdotuksia taloudellisen ja poliittisen yhteistyön toimenpiteiksi:

- Luodaan opiskelijoille, tutkijoille, opettajille ja virkakunnalle nykyistä enemmän mahdollisuuksia vaihtoon Suomen ja Afrikan maiden välillä.
- Tuetaan poliittisessa yhteistyössä EU:n ja Pohjoismaiden kanssa akateemista vapautta globaalissa tiedepoliittisessa kilpailussa.

- Varmistetaan yrityksille riittävät kansalliset rahoitusinstrumentit ja tuetaan suomalaisten yritysten onnistumista EU:n ja YK:n rahoitushauissa. Kevennetään byrokratiaa ja varmistetaan, että tarjolla on myös pienempiä rahoitusmuotoja ja kansallista alku- ja sijoitusmuotoista yritysrahoitusta kansainvälisen riskirahoituksen saamiseksi. Rakennetaan rahoitusmalleja, joissa koko omistajuus ei ole Suomessa vaan perustuu ns. co-designiin.
- Luodaan UM ja OKM:n yhteinen uusi rahoitusväline monitoimijayhteistyöhön sekä sektorit ylittävään monitieteelliseen yhteistyöhön. Käynnistetään aloite korvamerkitsemällä monenvälistä rahoitusta Suomen osaamisen kärkiteemoihin.
- Edistetään suomalaisten ja suomalais-afrikkalaisten tutkimushankkeiden menestymistä EU-kilpailuissa luomalla toimijat yhdistäviä kumppanuuksia.
- Tuetaan innovaatiopalveluiden ja digitaalisten palveluketjujen yhdistymistä perustamalla kolme keskusta eri puolille Afrikkaa moninaisten kumppanuuksien kautta.
- Tehdään poliittista yhteistyötä Afrikan maiden aineettoman pääoman suojelemiseksi.

Työpajoissa tuotetut vaikuttavat ketjut

Poliittista ja taloudellista yhteistyötä vahvistavien tavoitteiden ja toimenpiteiden lisäksi työpajoihin osallistuneita pyydettiin pohtimaan, millaiset ketjut yhdistäisivät parhaiten eri teemat, Suomen osaamisen ja kysynnän Afrikan mantereella.

Tässä osiossa esitellään työpajojen keskusteluiden pohjalta hieman eteenpäin työstettyjä ketjuja.

Meteorologinen osaaminen

Koulutus: Ilmatieteen laitoksen työ afrikkalaisten sisarlaitosten kapasiteetin vahvistamiseksi ja säähavaintopalveluiden parantamiseksi.

Ympäristö, ilmasto ja luonnonvarat: Paremmat säähavaintopalvelut mahdollistavat osaltaan esimerkiksi ilmastonmuutoksen paikallisten vaikutuksia koskevan tutkimusyhteistyön ja parantavat yhteiskuntien resilienssiä äärimmäisten sääilmiöiden edessä esimerkiksi varoitusjärjestelmien luomisen kautta.

Kauppa- ja talous: Parempi meteorologinen osaaminen ja säähavaintopalvelut avaavat mahdollisuuksia suomalaisille mittauslaitetoimituksille. Samalla tarkemmat säähavainnot mahdollistavat digitaalisten sovellusten kehittämisen paikallisiin tarpeisiin, esimerkiksi kylvämisen ajoittamiseen, suomalais-afrikkalaisena yhteistyönä.

Rauha- ja turvallisuus: Parempi ymmärrys ilmastonmuutoksen paikallisista vaikutuksista luo pohjaa monien konfliktien juurisyiden ymmärtämiselle ja niihin vaikuttamiseen.

Poliittinen vaikuttamistavoite: Vaikutetaan esimerkiksi EU:n ja Maailmanpankin rahoituksen suuntaamisen meteorologisen osaamisen ja säähavaintopalveluiden vahvistamiseen.

Kiertotalous

Koulutus: Kasvatetaan osaamista kiertotalouden toimintamalleista ja yrittäjyydestä suomalaisten ja afrikkalaisten tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen yhteistyöllä ekosysteemisessä yhteistyössä yritysten kanssa.

Ympäristö, ilmasto ja luonnonvarat: Vahvistetaan julkisen ja yksityisen sektorin kapasiteettia sekä strategiatyötä kiertotalousratkaisuille suotuisan säätelystä ja liiketoimintaympäristön luomiseksi esimerkiksi hiiltä sitovan maanviljelyn, biokaasuntuotannon ja muovien käsittelyn osalta.

Kauppa- ja talous: Tuetaan suomalais-afrikkalaisen kaupallisen yhteistyön syntymistä TKI-, kehitys- ja vientirahoituksella sekä ajetaan kiertotaloutta edistävää kauppapolitiikkaa afrikkalaisten kumppanimaiden kanssa esimerkiksi WTO:ssa.

Rauha- ja turvallisuus: Edistetään kiertotaloutta yhtenä kestävässä ratkaisumallina konfliktien juurisyihin, kuten taloudelliseen näköalattomuuteen ja luonnonvarakiistoihin.

Poliittinen vaikuttamistavoite: Vaikutetaan mm. monenvälisiin rahoituslaituslaitoksiin, jotta kiertotalouskriteerejä lisätään esimerkiksi jäte- ja vesihuoltoratkaisujen kilpailutuksiin.

Tasa-arvo ja seksuaaliterveys

Koulutus: Tyttöjen ja poikien peruskoulutuksen aloitus lähestyy monissa Afrikan maissa pariteettia, mutta tyttöjen koulutie katkeaa usein aikaisemmin kuin poikien. Hedelmällisyys korreloi vahvasti sen kanssa, saavatko tytöt jatkaa koulunkäyntiä vielä yläkouluikäisinä vai eivät.

Rauha- ja turvallisuus: Tuetaan naisten osallistumismahdollisuuksia rauhanprosesseihin ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Samalla niin sanotun nuorisopullistuman asteittainen pienentyminen vähentää yhteiskuntien konfliktiherkkyttä.

Ilmastonmuutos, ympäristö ja luonnonvarat: Syntyvyyden aleneminen vähentää ympäristöön, esimerkiksi maankäyttömuutoksiin ja luonnonvaraisiin metsiin, kohdistuvaa painetta.

Kauppa- ja talous: Perhesuunnittelun parempi saatavuus kasvattaa Suomessa kehitettyjen pitkäkestoisten ehkäisyvälineiden markkinoita Afrikassa. Niiden menekkiä voidaan tukea myös eri toimijoiden resursseja yhdistävällä työllä uusien liiketoimintamallien kehittämiseksi.

Poliittinen vaikuttamisen tavoite: Tuetaan koulutussektoria niin, että tyttöjen koulunkäynti jatkuu yläluokille saakka ja vaaditaan esimerkiksi vaikuttavuusrahoitusmallien viemistä tähän suuntaan.

Johtopäätöksiä

Joitain johtopäätöksiä työpajojen pohjalta 1/2

Minkä kokoisille yrityksille strategian avulla kehitetään rahoitusmuotoja? Innovatiivisten kasvuyritysten ja isojen yritysten rahoitusmahdollisuuksien parantamisesta oltiin työpajoissa yksimielisiä, mutta PK-yritysten roolista nousi pienryhmissä osin ristiriitaisia näkemyksiä. Strategian valmistelussa on hyvä pohtia kysymystä tarkemmin rajallisten resurssien näkökulmasta.

Lisäksi on keskusteltava vielä lisää siitä, millä aloilla Suomella on todellista vientipotentiaalia: esim. vesiosaaminen nousi keskusteluissa vahvasti esiin, mutta sen kaupallista potentiaalia vaikeuttaa se, että vesihuolto on Suomessa kunnallista ja siksi vienti haastavaa. Teknologisia ratkaisuja voi silti olla. Sen sijaan kestävä metsätalous ja kaivostoiminta eivät nousseet aivan yhtä vahvasti esiin, mutta niissä on Suomessa isoja, jo valmiiksi vientiin kykeneviä yrityksiä.

Kiertotalous on kiinnostava alue, vaikka siinä Suomella ei ole vielä paljon valmiita vientiin kykeneviä yrityksiä: ei tosin ole muillakaan mailla. Työpajojen perusteella on selvää, että suomalaiset toimijat näkevät kiertotalouden olevan mahdollisuus edelläkävijyyteen kansainvälisesti, myös Afrikassa.

Joitain johtopäätöksiä työpajojen pohjalta 1/2

Kun painopisteet on vahvistettu, Suomen olisi määrätietoisesi ohjattava myös yksityistä pääomaa valituille sektoreille esimerkiksi epäsymmetrisen voitonjaon kautta. Työssä on hyvä hyödyntää jo tehtyjä selvityksiä, kuten MMM:n tilaamaa [raporttia SDG-sijoitusten tiekartasta](#).

Työpajoissa vahvaa kannatusta saivat afrikkalaisten innovaatiohubien & inkubaattorien tukeminen: niiden teemoiksi kannattaa ottaa samoja painostealueita, joista löytyy yritysosaamista ja ristiinpölyttää suomalaisia ja afrikkalaisia yrityksiä.

Etenkin ympäristöä, ilmastoa ja luonnonvaroja käsittelevässä työpajassa puhuttiin paljon kuntien ja kaupunkien roolista suomalaisten malleihin pohjautuvan yhteistyön rakentamisessa. Ei liene mielekästä elvyttää kuntien kehitysyhteistyöinstrumenttia, vaan ottaa kunnallisia toimijoita nykyistä paremmin mukaan yhteistyöhön ja tunnistaa vaikuttamis- ja rahoitusmahdollisuuksia EU- ja YK-konteksteissa.

Strategian suhdetta muihin valtionhallinnon ohjelmiin ja strategioihin kuten kiertotalousohjelmaan, EU:n elvytysrahoitusta kehitettävään yhteistyöhön sekä kansalliseen vesihuoltouudistukseen on hyvä selkeyttää ja selvien synergioiden vuoksi kehittää tarvittaessa myös rinnakkain.

Lisätietoja:

Karoliina Kinnunen Mohr
karoliina@kaskasmedia.fi

Pasi Nokelainen
pasi@kaskasmedia.fi

www.kaskasmedia.fi
Twitter: @KaskasMedia
Facebook: Kaskas Media

Mechelininkatu 3 d
00100 Helsinki
Y-tunnus 2536207-5

kaskas
media